

กบฏฉกมณฑล

กบฏพมหนาคณิพเนมมหนาคณิ

เล่ม ๑๑ แผ่นที่ ๔๑ วันที่ ๒ มกราคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓ หน้า ๓๒๕

สารบัญ

พระ ราช พิธี มงคล การ โสภณัต	สมเด็จพระ เจ้า
ลูกยาเฮอ	หน้า ๓๒๕
พระ ราชทาน เครื่อง ราช อิศริยาภรณ์	หน้า ๓๒๘
ประกาศ	สมเด็จพระ บรม โอรสา ธิราช
สวรรคต	หน้า ๓๒๘
ข่าว คาย	หน้า ๓๒๘

พระ ราช พิธี มงคล การ โสภณัต

สมเด็จพระ เจ้า ลูกยาเฮอ

ในมณฑล การ โสภณัต สมเด็จพระ เจ้า ลูกยาเฮอ เจ้าฟ้า อริ วัฒน สุขุมพันธ์ สมเด็จพระ

เจ้าลูกยาเฮอ เจ้าฟ้าสม มติ วงษ์วโรไทย ทรง
พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ทำเขา ไกร ลาค
ที่ สนาม หน้ฯ นำ พระที่ หนึ่ง จักร กรี มห
ปราสาท นำเขาตรง เข็อง บั้งฉิม ติศ บุก้วย
คืบคเคลือบ ทองเงิน นาค ประทับ ก้วย พรพณ
ไม้ แล รูป ฤาษี นารี ผล แล รูป สัตว์ ต่าง ๆ
มี ทน ทาง ขึ้น ใน ทิศ ทวัน ตก แล ทิศ ได้ สว่าง
ด้วย แสง ไฟฟ้า ที่ ยอก เขา นั้น แล ที่ บริเวณ
โดยรอบ ใน เวลา กลาง ค่ำ บน ยอก เขา ไกร ลาค
มี ยอก ใหญ่ อยู่ กลาง ทั้ง พระ บรม ชาติ ราช ราช
กนิ นร แล พระ พุทธ รูป ค้ำม สมุท พระ พุทธ
มุข ยรัตน หน้อย พระ แก้ว เข็อง แสณ พระ เจ้า
เบญจ วรรณ ใหญ่ เบญจ วรรณ หน้อย แล เครื่อง

นมัสการ เครื่องแต่ง พระองค์ สมเด็จพระเจ้า
 ลูกยาเธอ รอยบุษบก กลาง ล้อมด้วย ราช
 วัตรทองมี ประศ ๔ คัน ราชด้วยฉัตรทอง
 ๑๒ คัน รอยราชวัตรทองมี เสด็จขึ้นที่ ๔ คัน
 ราชด้วยฉัตรทอง ตลอดไป อีกชั้นหนึ่ง มุม
 เสด็จขึ้นที่ ๔ มีบุษบกเล็กทั้ง เหวรูป ที่ใหญ่
 เขาค้าน เหนือค้ำยัน ได้มีบุษบก ๗ เหวคือ
 พระอิศวร พระอุมา พระพรหม พระพิฆเนศวร
 บุษบกใหญ่ทั้ง พระนารายณ์ พระลักษมี พระศรี
 มีพลับพลาที่ริมเขา ค้าน ทวัน ตกเฉียงใต้
 ที่ศาลาน้ำพลับพลา มีสระ ซึ่งสมมติว่า
 สระอินทกาศ เป็นที่สำหรับ สรงเมื่อ สิ้น
 แล้ว มีกบขวิด แด่เท้าทอง เป็นต้น อยู่ใน สระ
 นั้น ที่เจ็อม เขา ทรง สระ ขึ้นไปมีน้ำพ แต่ปาก
 ราชสีห์ หน้าราชแลข้างม้าโค ที่เจ็มเขามี
 เครื่องกลต่าง ๆ ที่พระบรมวงษาหลวง
 ทรงจักมาทั้ง โดยรอบ ประกอบด้วยรูปข้าง
 ๑๐ ทระกล แวดล้อมด้วย ราชวัตรฉัตรทอง
 เงิน นาก ทั้ง ๔ ทิศ ล้วน วิจิตรงาม ประณีต
 ทั่วผู้มีชื่อ ช่าง เป็นที่เจริญตา

วันที่ ๓๐ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๓
 เป็นวันตั้ง น้ำวงท้าย เริ่มการ พระราชพิธี
 สิ้นกษัตริย์ เจ้าพนักงานได้ จัก การที่พระที่นั่ง
 จักรกริมท่าปราสาทที่ท้องพระโรงกลาง ทั้ง
 พระแท่นมณฑล ทรงนำพระที่นั่งเสวตรฉัตร
 ระบายพระแท่นมณฑล พ้น ขาวขี้ก ทองแผ่นทอง
 ปลากด้วยแพรขาว ทั้งมีสลักขี้ก ทอง
 ประคิษฐานพระเจกีย์ถม บรรพ พระบรมธาตุ
 แด่ทั้งพระพุทธรูป บุษบ รัตนใหญ่ พระเจกีย์
 ทองคำ บรรพ พระบรมธาตุลังกา แด่ประคิษ

ฐาน พระพุทธรูปห้าม สมท แลพระไชยวิคัมน์
 ประจำรัชกาล ทั้ง ๕ พระไชยเนาว โลท ๒ องค์
 พระแก้วเรือนทอง ข้างม้าหมู่ตั้งคืบพระ
 เครื่อง แลเครื่องศิริ ราชกลข ภัณฑที่ นำโต๊ะ
 ตั้งพระเคี้ยวต่าง ๆ แลพระสุพรรณบัฏทอง
 พระชากา ข้างเส้าพระแท่นมณฑลค้ำหน้า
 มีทระรูปอื่นเชิญคืบพระราชลัญจกร แล
 เหวรูป ยื่นเชิญพระแสง แลตั้งหม้อน้ำพระ
 สุกทมณฑ์เงิน แลท้องขาว ที่พนพระแท่น
 เส้าพระแท่นมณฑล ผูกพระกรรภิมย์เสมา
 ขีตฉัตรไชยเนาวะ พาย ของราชกระบี่ ขลุ
 ครุช พาทย์ พระแสงทวนง้าว หอกดาบ
 คู่เขม มีบันไดพาดพระแสง พรหมาศ
 อักษิ วาท ประไลยวาท พระแสงทวิจักร ขน
 ขาวพระกร พระแสง ยื่นพระแสงชื่อ ง้าว
 พระแสง ขอไม้ท้าว พระแสงขรรค์ พระแสง
 ดาบพระแสงต่าง ๆ ข้างพระแท่นมณฑล ๒
 ข้างตั้งโต๊ะเงินเครื่องหยด ประคิษฐานพระ
 นิรันตราย เบื้องขวา ประคิษฐานทเว รูป
 พระสยามเทวาธิราช เบื้องซ้าย นำพระแท่น
 มณฑล ทั้งพระแท่นทอง กรายม้าเครื่อง
 นมัสการ ลูกยา ราชาวที ข้างหนึ่งนำโต๊ะ
 พระนิรันตราย ทอดที่ประทับแลตั้งเก้าอี้
 สำหรับพระบรมวงษาหลวง เฝ้าทูลละอองธุลี
 พระบาท ข้างหนึ่งนำโต๊ะพระสยามเทวา
 ธิราช ทั้งอาศน์สงฆ์ ที่นำท้องพระโรงกลาง
 ออกมา ทั้งเก้าอี้ที่พิกพระบรมวงษาหลวง
 แลข้าทูลละอองธุลีพระบาท ที่ मुखกระสัน
 องค์เบื้องข้างฉิมทิศตั้งเตียงพระสงฆ์ที่ระสวก
 ภาณวาร แลเตียงพระที่นั่ง ปวงมีเครื่อง
 นมัสการ ตะบะ मुख นำเตียงพระสงฆ์ สวด

ภาณวาร ทั้ง กระโสม เทียนไขย ตาม ๘ นว
 หนึ่งถึง อากัน สงฆ์ ๒ แดว ที่ मुख กระสัน องค์
 เบียง ขรพ ทิศ เป็น ที่ ข้าราชการ เฝ้า ทูล ของ
 ขลิ พระบาท ที่ ภายใน ๆ ระหว่าง พระ ที่ หนึ่ง
 จักรกริ มหา ปราสาท แด พระ ที่ หนึ่ง ขรมราช
 สถิตย มโหฬาร ตั้ง ที่ ประทับ สำหรับ สมเด็จ
 พระเจ้า ลูก ขาเซอ ๒๐ ไร่ ประทับ ทรง ลกข
 พระ สงฆ์ เจริญ พระ พุท มนต์ มี เจริญ
 นมัสการ ทรง ทิศ ทิว

ใน วัน ทั้ง หน้า วง ค่าย เวลา * ทุ่มเศษ
 ไปรค เกล้า ให้ สมเด็จ พระเจ้า ลูก ขาเซอ
 เจ้า พ้า ขริพิทกร สขม พันธิ์ สมเด็จ พระเจ้า
 ลูก ขาเซอ เจ้า พ้า สมนิมิตวงษ วโรทัยเสด็จ
 ออก ทรง รุก เทียน นมัสการ แล เทียน ที่
 พระ โทน มณฑล แด ไต่ ทยก ๒ ข้าง พระ
 ราชาคณะ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย รวม ๒๔ รูป มี พระ
 เจ้า น้อย ขาเซอ กรม ทม ๘ วโรทัย วโรด
 เป็ด ประธาน เจริญ พระ พุท มนต์ สักท ขริท
 ขย แล กล้วย อติเรก

วันที่ ๓๐ ธันวาคม เวลา เข้า พระ สงฆ์
 ที่ จะ ไร่ สวด พระ พุท มนต์ ใน การ พระ ราช
 พิธี นี้ พร้อม กัน ณ พระ ที่ หนึ่ง จักร กริ มหา
 ปราสาท องค์ ทวันท ๓๐ รูป ท้อง พระ โรงกลาง
 ๓๐ รูป เวลา เข้า ๓ โมง เศษ พระ บาท สมเด็จ
 พระเจ้า อยู่หัว เสด็จ ออก ที่ พระ ที่ หนึ่ง จักร กริ
 มหา ปราสาท ทรง รุก เทียน นมัสการ ทรง คีล
 แล พระ ราชทาน เทียน ขนวน แด พระ เจ้า
 น้อย ขาเซอ กรม ทม ๘ วโรทัย วโรด ทรง รุก
 เทียน ไขย พระ สงฆ์ สวด ไขย มงคล คาถา
 เจ้า พนักงาน ประ โทม แกร สังข์ พิณ พาทย
 ฆ้อง ไขย พร้อม กัน แล ทรง ประเคน อาหาร

บิณฑบาต พระ สงฆ์ วย พระ ราชทาน หนึ่ง แด
 พระ สงฆ์ ไป พร้อม กัน ณ ท้อง พระ โรง กลาง
 ทั้ง ๒๐ รูป ไปรค เกล้า ให้ สมเด็จ พระเจ้า
 ลูก ขาเซอ ที่ จะ ไสกันต์ ทรง ประเคน ไตร
 แด พระ สงฆ์ ๒๐ รูป นี้ แล พระ สงฆ์
 กล้วย อติเรก กล้วย พระ พุท ๒๐ พระ บาท
 สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว ไปรค เกล้า ให้ พระ
 เจ้า น้อย ขาเซอ พระ องค์ เจ้า ไขย นิต มงคล
 ทรง รุก เทียน ที่ ตะบะ मुख พอ เวลา เข้า ๔ โมง
 เศษ เสด็จ ขึ้น พระ สงฆ์ ได้ เริ่ม การ สวด
 ภาณวาร ทั้ง แต่ บั ก นี้ ไป แด ไต่ สลัก เปลี่ยน
 กัน สวด ภาณวาร ประ จำ เทียน ไขย ไป กว่า
 จะ ไสกันต์ แล แล คย เทียน ไขย

เวลา ย่ำ ค่ำ เศษ พระ บาท สมเด็จ พระเจ้า
 อยู่หัว เสด็จ ออก ที่ พระ ที่ หนึ่ง จักร กริ มหา
 ปราสาท ทรง พระ ภาษาน้ำเงิน ผลอง
 พระ องค์ เยียรบับ ประคัม เครื่อง ราช อิศริยา
 ภรณ์ มหา จักร กริ ขรม ราช วงษ์ ทรง รุก
 เทียน นมัสการ แล พระ สงฆ์ ๓๖ รูป เจริญ
 พระ พุท มนต์ ที่ ท้อง พระ โรง กลาง พระ สงฆ์
 ๒๐ รูป เจริญ พระ พุท มนต์ ที่ मुख กระสัน องค์
 ทวันท ไปรค เกล้า ให้ สมเด็จ พระ เจ้า ลูก
 ขาเซอ เจ้า พ้า อัญจรงค์ เคชา วุช ไป ทรง รุก
 เทียน นมัสการ ที่ ขุมขก ใหญ่ บน ขอก เขา
 ไกรดาร พระ สงฆ์ คณะ วโรทัย ๔ รูป ไต่ เจริญ
 พระ พุท มนต์ เมื่อ พระ สงฆ์ สวด มนต์ ขย
 กล้วย อติเรก กล้วย พระ พุท ๒๐ กลย ไป แล
 ทรง พระ คำ เนิน สุ่ม मुख กระสัน องค์ ทวัน ออก
 ข้ำ ทูล ของ ขลิ พระ บาท เฝ้า อยู่ใน ที่ นี้
 เวลา ทุ่ม เศษ เสด็จ ขึ้น

วันที่ ๑ มกราคม เวลาทุ่มเศษ พระ
 ยาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว เสด็จ ออกทรง
 รุกเทียมนมัสการ ที่ พระที่นั่งจักรกรี มหา
 ปราสาท แล้วโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้า
 ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถเสด็จไป
 ทรง รุกเทียมนมัสการ เสด็จไป
 เจริญ พระพุทธมนต์เหมือนวันก่อนมา เวลา
 ๓ ทุ่มเศษ พระ ยาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว
 เสด็จขึ้น

วันที่ ๒ มกราคม โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระ
 เจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ
 เสด็จ ออก ทรง รุกเทียมนมัสการ พระสงฆ์
 เจริญ พระพุทธมนต์เหมือนวันก่อนมา

ในเวลาเช้าวันที่ ๑ ที่ ๒ นี้ พระสงฆ์
 ซึ่ง สวดภาณวาร ประจำเทียมนไซย แล นั่ง ยกร
 ใต้รั้ว พระราชทาน ฉะนั้นวัน ละ ๒ รูป

(ความใน พระราชพิธีนี้ จะมีต่อไป
 ในแผ่นหน้า)

พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

วันที่ ๑ มกราคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓
 ระหว่างกาล พระราชพิธีโสกันต์ครั้งนี้ พระบาท
 สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราช
 อิสริยาภรณ์การวาทุฑย รุกชอมเกล้า แก่
 พระยาศุภางค์ ขจรนิทร ผู้สำเร็จราชการ
 เมืองพระตะบอง

**ประกาศ สมเด็จพระบรม
 โอรสาธิราช สวรพค**

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
 ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า สมเด็จพระ
 พระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิ
 รุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร พระชนม
 มีพระอาการไข้ เห็นย่อยหย่อนกำลัง
 แพทย์เห็นว่า พระชะระชะระภายใน
 พระอุระพิการ ประกอบพระโอสถ
 ถวาย พระอาการคลายแล้ว กลับ
 ทรงหนักลง ถึงณวันที่ ๔ มกราคม
 รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓ สวรพค โปรด
 โปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระบรมศพไปประดิษฐาน
 ไว้ ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท

ในการที่ สมเด็จพระบรมโอรสา
 ธิราช สวรพค ครั้งนี้ ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ไว้ทุกข์ในราชการ
 กำหนดเกินหนึ่ง

ประกาศมา ณ วันที่ ๔ มกราคม
 รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓ เป็นวันที่ ๔๕๕๑
 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข่าวตาย

วันที่ ๒ มกราคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓
 พระยามหินทรศักดิ์ ช่าง ถึง อาสัญกรรม